GEOGRAFIA

KLASA V

DZIAŁ 1. MAPA POLSKI

Ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, który nie spełnia wymagań kryterialnych na ocenę dopuszczającą.

Ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który:

- wyjaśnia znaczenie terminów: *mapa, skala, legenda mapy*
- wymienia elementy mapy
- wyjaśnia znaczenie terminów: *wysokość bezwzględna*, *wysokość względna*
- odczytuje wysokość bezwzględną obiektów na mapie poziomicowej
- podaje nazwy barw stosowanych na mapach hipsometrycznych
- wymienia różne rodzaje map
- odczytuje informacje z planu miasta

Ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dopuszczającą oraz:

- odczytuje za pomocą legendy znaki kartograficzne na mapie
- stosuje legendę mapy do odczytania informacji
- odczytuje skalę mapy
- rozróżnia rodzaje skali
- oblicza wysokość względną na podstawie wysokości bezwzględnej odczytanej z mapy
- odczytuje informacje z mapy poziomicowej i mapy hipsometrycznej
- wyszukuje w atlasie przykłady map: ogólnogeograficznej, krajobrazowej, turystycznej i planu miasta

Ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dostateczną oraz:

- rozróżnia na mapie znaki punktowe, liniowe i powierzchniowe
- rysuje podziałkę liniową
- wyjaśnia, dlaczego każda mapa ma skalę
- oblicza odległość na mapie wzdłuż linii prostej za pomocą skali liczbowej
- wyjaśnia, jak powstaje mapa poziomicowa
- wyjaśnia różnicę między obszarem nizinnym, wyżynnym a obszarem górskim
- wyjaśnia różnicę między mapą ogólnogeograficzną a mapą krajobrazową
- przedstawia sposoby orientowania mapy w terenie

Ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dobrą oraz:

- dobiera odpowiednią mapę w celu uzyskania określonych informacji geograficznych
- przekształca skalę liczbową na mianowaną i podziałkę liniową
- oblicza odległość w terenie za pomocą skali liczbowej
- oblicza odległość w terenie za pomocą podziałki liniowej
- oblicza długość trasy złożonej z odcinków za pomocą skali liczbowej
- rozpoznaje przedstawione na mapach poziomicowych formy terenu
- rozpoznaje formy ukształtowania powierzchni na mapie hipsometrycznej
- omawia zastosowanie map cyfrowych
- podaje różnice między mapą turystyczną a planem miasta

Ocenę celującą otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę bardzo dobrą oraz:

- posługuje się planem miasta w terenie
- podaje przykłady wykorzystania map o różnej treści
- analizuje treść map przedstawiających ukształtowanie powierzchni Polski
- czyta treść mapy lub planu najbliższego otoczenia szkoły, odnosząc je do obserwowanych w terenie elementów środowiska geograficznego
- projektuje i opisuje trasę wycieczki na podstawie mapy turystycznej lub planu miasta

DZIAŁ 2. KRAJOBRAZY POLSKI

Ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, który nie spełnia wymagań kryterialnych na ocenę dopuszczającą.

Ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który:

- wyjaśnia znaczenie terminu *krajobraz*
- wymienia składniki krajobrazu
- wymienia elementy krajobrazu najbliższej okolicy
- wymienia pasy rzeźby terenu Polski
- wskazuje na mapie Wybrzeże Słowińskie
- wymienia elementy krajobrazu nadmorskiego
- wymienia główne miasta leżące na Wybrzeżu Słowińskim
- wymienia po jednym przykładzie rośliny i zwierzęcia charakterystycznych dla Wybrzeża Słowińskiego
- wskazuje na mapie Pojezierze Mazurskie
- odczytuje z mapy nazwy największych jezior na Pojezierzu Mazurskim
- wskazuje na mapie pas Nizin
- Środkowopolskich oraz Nizinę Mazowiecką

- wskazuje na mapie największe rzeki przecinające Nizinę Mazowiecką
- wskazuje na mapie największe miasta Niziny Mazowieckiej
- podaje nazwę parku narodowego leżącego w pobliżu Warszawy
- określa położenie Warszawy na mapie Polski
- wymienia najważniejsze obiekty turystyczne Warszawy
- wskazuje na mapie pas Wyżyn Polskich i Wyżynę Śląską
- wskazuje na mapie największe miasta na Wyżynie Śląskiej
- wskazuje na mapie Polski Wyżynę Lubelską
- wymienia gleby i główne uprawy Wyżyny Lubelskiej
- określa na podstawie mapy Polski położenie Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej
- podaje nazwę parku narodowego leżącego na Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej
- podaje nazwy zwierząt żyjących w jaskiniach na Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej
- określa na podstawie mapy położenie Tatr
- wskazuje na mapie Tatry Wysokie i Tatry Zachodnie

Ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dopuszczającą oraz:

- podaje różnicę między krajobrazem naturalnym a krajobrazem kulturowym
- określa położenie najbliższej okolicy na mapie Polski
- przedstawia główne cechy krajobrazu nadmorskiego na podstawie ilustracji
- omawia cechy krajobrazu Pojezierza Mazurskiego
- wymienia atrakcje turystyczne Pojezierza Mazurskiego
- przedstawia cechy krajobrazu Niziny Mazowieckiej
- wymienia atrakcje turystyczne Niziny Mazowieckiej
- opisuje cechy krajobrazu wielkomiejskiego
- wymienia główne cechy krajobrazu miejsko-przemysłowego Wyżyny Śląskiej
- przedstawia cechy krajobrazu rolniczego Wyżyny Lubelskiej
- omawia cechy krajobrazu Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej na podstawie ilustracji
- wymienia dwa przykłady roślin charakterystycznych dla Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej
- wskazuje na mapie najwyższe szczyty Tatr
- wymienia cechy krajobrazu wysokogórskiego
- omawia cechy pogody w górach
- wymienia atrakcje turystyczne Tatr

Ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dostateczną oraz:

- charakteryzuje pasy rzeźby terenu w Polsce
- opisuje krajobraz najbliższej okolicy w odniesieniu do pasów rzeźby terenu
- opisuje wpływ wody i wiatru na nadmorski krajobraz

- przedstawia sposoby gospodarowania w krajobrazie nadmorskim
- przedstawia wpływ lądolodu na krajobraz pojezierzy
- omawia cechy krajobrazu przekształconego przez człowieka na Nizinie Mazowieckiej
- przedstawia najważniejsze obiekty dziedzictwa kulturowego w stolicy
- omawia znaczenie węgla kamiennego na Wyżynie Śląskiej
- omawia na podstawie ilustracji powstawanie wąwozów lessowych
- charakteryzuje czynniki wpływające na krajobraz rolniczy Wyżyny Lubelskiej
- charakteryzuje na podstawie ilustracji rzeźbę krasową i formy krasowe Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej
- opisuje na podstawie ilustracji piętra roślinności w Tatrach

Ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dobrą oraz:

- dokonuje oceny krajobrazu najbliższego otoczenia szkoły pod względem jego ładu i estetyki zagospodarowania
- porównuje na podstawie mapy Polski i ilustracji rzeźbę terenu w poszczególnych pasach
- wyjaśnia na podstawie ilustracji, jak powstaje jezioro przybrzeżne
- wymienia obiekty dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego Wybrzeża Słowińskiego oraz wskazuje je na mapie
- wyjaśnia znaczenie turystyki na Wybrzeżu Słowińskim
- charakteryzuje najważniejsze obiekty dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego na Nizinie Mazowieckiej
- opisuje zabudowę i sieć komunikacyjną Warszawy
- omawia atrakcje turystyczne na Szlaku Zabytków Techniki
- opisuje za pomocą przykładów rolnictwo na Wyżynie Lubelskiej
- opisuje najważniejsze obiekty dziedzictwa kulturowego Wyżyny Lubelskiej
- charakteryzuje na podstawie mapy atrakcje turystyczne Szlaku Orlich Gniazd
- przedstawia argumenty potwierdzające różnicę w krajobrazie Tatr Wysokich i Tatr Zachodnich
- opisuje dziedzictwo przyrodnicze Tatr

Ocenę celującą otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę bardzo dobrą oraz:

- proponuje zmiany w zagospodarowaniu terenu najbliższej okolicy
- prezentuje projekt planu zagospodarowania terenu wokół szkoły
- przygotowuje prezentację multimedialną na temat Wybrzeża Słowińskiego z uwzględnieniem elementów krajobrazu naturalnego i kulturowego
- przedstawia zróżnicowanie krajobrazu krain geograficznych w pasie pojezierzy na podstawie mapy
- analizuje na podstawie dodatkowych źródeł informacji oraz map tematycznych warunki rozwoju rolnictwa na Nizinie Mazowieckiej

- planuje na podstawie planu miasta wycieczkę po Warszawie
- przedstawia pozytywne i negatywne zmiany w krajobrazie Wyżyny Śląskiej wynikające z działalności człowieka
- analizuje na podstawie dodatkowych źródeł informacji oraz map tematycznych warunki sprzyjające rozwojowi rolnictwa na Wyżynie Lubelskiej
- przedstawia historię zamków znajdujących się na Szlaku Orlich Gniazd
- wyjaśnia negatywny wpływ turystyki na środowisko Tatr

DZIAŁ 3. LĄDY I OCEANY

Ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, który nie spełnia wymagań kryterialnych na ocenę dopuszczającą.

Ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który:

- wskazuje na globusie i mapie świata bieguny, równik, południk zerowy i 180°, półkule, zwrotniki i koła podbiegunowe
- wymienia nazwy kontynentów i oceanów oraz wskazuje ich położenie na globusie i mapie
- wymienia największych podróżników biorących udział w odkryciach geograficznych

Ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dopuszczającą oraz:

- wyjaśnia, co to są siatka geograficzna i siatka kartograficzna
- wskazuje główne kierunki geograficzne na globusie
- porównuje powierzchnię kontynentów i oceanów na podstawie diagramów
- wskazuje akweny morskie na trasach pierwszych wypraw geograficznych

Ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dostateczną oraz:

- podaje przyczyny odkryć geograficznych
- wskazuje na mapie wielkie formy ukształtowania powierzchni Ziemi i akweny morskie na trasie wyprawy geograficznej Marca Polo
- opisuje na podstawie mapy szlaki wypraw Ferdynanda Magellana i Krzysztofa Kolumba

Ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dobrą oraz:

- określa na globusie i mapie położenie punktów, kontynentów i oceanów na kuli ziemskiej
- opisuje podróże odkrywcze w okresie od XVII w. do XX w.

Ocenę celującą otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę bardzo dobrą oraz:

- oblicza różnicę wysokości między najwyższym szczytem na Ziemi a największą głębią w oceanach
- przedstawia znaczenie odkryć geograficznych

DZIAŁ 4. KRAJOBRAZY ŚWIATA

Ocenę niedostateczną otrzymuje uczeń, który nie spełnia wymagań kryterialnych na ocenę dopuszczającą.

Ocenę dopuszczającą otrzymuje uczeń, który:

- wyjaśnia znaczenie terminu *pogoda*
- wymienia składniki pogody
- wyjaśnia znaczenie terminu *klimat*
- wymienia na podstawie mapy tematycznej strefy klimatyczne Ziemi
- wymienia na podstawie ilustracji strefy krajobrazowe Ziemi
- wskazuje na mapie strefy wilgotnych lasów równikowych oraz lasów liściastych i mieszanych strefy umiarkowanej
- podaje nazwy warstw wilgotnego lasu równikowego i wskazuje te warstwy na ilustracji
- rozpoznaje rośliny i zwierzęta typowe dla lasów równikowych oraz lasów liściastych i mieszanych
- wyjaśnia znaczenie terminów: *sawanna, step*
- wskazuje na mapie strefy sawann i stepów
- wymienia gatunki roślin i zwierząt charakterystyczne dla sawann i stepów
- wyjaśnia znaczenie terminu *pustynia*
- wskazuje na mapie obszary występowania pustyń gorących i pustyń lodowych
- rozpoznaje rośliny i zwierzęta charakterystyczne dla pustyń gorących i pustyń lodowych
- wskazuje na mapie położenie strefy krajobrazów śródziemnomorskich
- wymienia na podstawie mapy państwa leżące nad Morzem Śródziemnym
- rozpoznaje rośliny i zwierzęta charakterystyczne dla strefy śródziemnomorskiej
- wymienia gatunki upraw charakterystycznych dla strefy śródziemnomorskiej
- wyjaśnia znaczenie terminów: *tajga, tundra, wieloletnia zmarzlina*
- wskazuje na mapie położenie stref tajgi i tundry
- rozpoznaje gatunki roślin i zwierząt charakterystyczne dla tajgi i tundry
- wskazuje na mapie Himalaje
- wymienia charakterystyczne dla Himalajów gatunki roślin i zwierząt

Ocenę dostateczną otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dopuszczającą oraz:

- wyjaśnia różnicę między pogodą a klimatem
- odczytuje z klimatogramu temperaturę powietrza i wielkość opadów atmosferycznych w danym miesiącu
- wymienia typy klimatów w strefie umiarkowanej

- omawia na podstawie mapy stref klimatycznych i klimatogramów klimat strefy wilgotnych lasów równikowych oraz klimat strefy lasów liściastych i mieszanych
- omawia na podstawie ilustracji warstwową budowę lasów strefy umiarkowanej
- wyjaśnia znaczenie terminów: *preria*, *pampa*
- omawia charakterystyczne cechy klimatu stref sawann i stepów
- opisuje na podstawie ilustracji świat roślin i zwierząt pustyń gorących i pustyń lodowych
- wymienia cechy charakterystyczne klimatu śródziemnomorskiego
- wymienia obiekty turystyczne w basenie Morza Śródziemnego
- wymienia charakterystyczne cechy klimatu stref tajgi i tundry
- wskazuje na mapie położenie najwyższych łańcuchów górskich innych niż Himalaje
- charakteryzuje krajobraz wysokogórski w Himalajach
- opisuje świat roślin i zwierząt w Himalajach

Ocenę dobrą otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dostateczną oraz:

- wskazuje na mapie klimatycznej obszary o najwyższej oraz najniższej średniej rocznej temperaturze powietrza
- wskazuje na mapie klimatycznej obszary o największej i najmniejszej rocznej sumie opadów
- porównuje temperaturę powietrza i opady atmosferyczne w klimacie morskim i kontynentalnym
- wymienia kryteria wydzielania stref krajobrazowych
- przedstawia na podstawie ilustracji układ stref krajobrazowych na półkuli północnej
- charakteryzuje warstwy wilgotnego lasu równikowego
- charakteryzuje na podstawie ilustracji krajobrazy sawann i stepów
- omawia klimat stref pustyń gorących i pustyń lodowych
- omawia rzeźbę terenu pustyń gorących
- omawia cechy krajobrazu śródziemnomorskiego
- charakteryzuje cechy krajobrazu tajgi i tundry
- charakteryzuje na podstawie ilustracji piętra roślinne w Himalajach

Ocenę bardzo dobrą otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę dobrą oraz:

- oblicza średnią roczną temperaturę powietrza
- oblicza różnicę między średnią temperatura powietrza w najcieplejszym miesiącu i najzimniejszym miesiącu roku
- oblicza roczną sumę opadów
- prezentuje przykłady budownictwa, sposoby gospodarowania i zajęcia mieszkańców stref wilgotnych lasów równikowych oraz lasów liściastych i mieszanych
- porównuje cechy krajobrazu sawann i stepów
- omawia przykłady budownictwa i sposoby gospodarowania w strefach pustyń gorących i pustyń lodowych

- prezentuje przykłady budownictwa i sposoby gospodarowania w strefie śródziemnomorskiej
- porównuje budownictwo i życie mieszkańców stref tajgi i tundry
- analizuje zmienność warunków klimatycznych w Himalajach i jej wpływ na życie ludności

Ocenę celującą otrzymuje uczeń, który spełnia wymagania kryterialne na ocenę bardzo dobrą oraz:

- przedstawia zróżnicowanie temperatury powietrza i opadów atmosferycznych na Ziemi na podstawie map tematycznych
- omawia wpływ człowieka na krajobrazy Ziemi
- porównuje wilgotne lasy równikowe z lasami liściastymi i mieszanymi strefy umiarkowanej pod względem klimatu, roślinności i świata zwierząt
- analizuje strefy sawann i stepów pod względem położenia, warunków klimatycznych i głównych cech krajobrazu
- przedstawia podobieństwa i różnice między krajobrazami pustyń gorących i pustyń lodowych
- opisuje na podstawie dodatkowych źródeł informacji zróżnicowanie przyrodnicze i kulturowe strefy śródziemnomorskiej
- porównuje rozmieszczenie stref krajobrazowych na Ziemi i pięter roślinności w górach